

Ahmet Yesevî, Türk dünyasının manevî hayatında asırlardır etkisi devam eden ve "Pîr-i Türkistan", "Hazret-i Türkistan" nâmı ile anılan büyük bir Türk mutasavvıfıdır.

1093 yılında Kazakistan Sayram kasabasında dünyaya gelen Hoca Ahmet Yesevi, 1166 yılında takriben 72/73 yaşlarında Kazakistan'ın Türkistan eyaletine bağlı olan Yesi kasabasında vefat etmiştir.

Babasının ölümünden sonra Hoca Ahmet Yesevi ablası ile birlikte Sayram'a yakın Yesi kasabasına yerleşmiştir. Burada Arslan Baba adlı ünlü Türk mutasavvıfından ilk eğitimini almıştır.

İlk eğitimini tamamladıktan sonra Maverâünnehir'in en büyük ilim merkezi konumunda olan Buhara'ya giden Yesevi burada dönemin popüler din bilginlerinden Yusuf Hemedani'den dersler almıştır. Yusuf Hemedani, Hoca Ahmet Yesevi'nin dışında Abdulhalik Gücdüvani ve Muhammed Bahaüddin Nakşibendi başta olmak üzere birçok mutasavvıfın yetiştiği bir ocak olmuştur.

Ahmet Yesevî'nin eğitim hayatında Arslan Baba (ö.?) ve Yusuf Hamedani (ö h. 534 / m.1140)'nin yanısıra İbrâhim Ethem (ö. 161/777), Şakîk-i Belhî (ö. 194/809), Ma'rûf-i Kerhî (ö. 200/816), Bâyezid-i Bistâmî (ö. 261/875), Hallâc-ı Mansûr (ö. 309/921), Cüneyd-i Bağdâdî (ö. 297/909) ve Şiblî (ö. 334/945) gibi mutasavvıflardan istifade ettiği, böylece zengin bir donanım kazandığı görülmektedir.

Hoca Ahmet Yesevi Orta Asyadan gelen Kazağıyla, Azerisiyle, Kırgızıyla, Özbeğiyle, Kürdüyle, Lazıyla, Çerkeziyle bütün milletleri Türk-İslam potasında eriten bir ruhani liderdir. Bizim kişiliğimizi, karakterimizi, inancımızı, gelenek ve göreneklerimizi özetle kimliğimizi inşa eden bir gönül eridir.

Edebiyatçı [Yahya Kemal Beyatlı](#) 'nın Ahmed Yesevî hakkındaki yorumu şöyledir: "**Bu Ahmet Yesevi kim? Bir araştırın göreceksiniz. Bizim milliyetimizi asıl O'nda bulacaksınız**."

Hoca Ahmet Yesevi'nin İslam düşünce tarihinde çığır açmış olan felsefesindeki önemli hususları şu şekilde kategorize edebiliriz:

1. Arapça ve Farsçayı çok iyi bilen Ahmet Yesevî, bu diller yerine Türkçeyi tercih etmiş ve yine İran edebiyatı ve aruz vezni popüler olmasına rağmen o bunları kullanmayarak çevresindeki İslam'la yeni tanışan bozkır insanına onların anlayabileceği ve hoşlarına giden hece vezni ile hitap etmiştir. Onun bu tercihi, beklide Yesevî'yi kendisinin bile tahmin edemeyeceği bir üne kavuşturmuştur. Evet, Ahmet Yesevî kullandığı yalın Türkçe dili sayesinde çevresindeki insanların fikir dünyalarına kısa zamanda ve derinlemesine nüfuz etmiş, maniler gibi söylediği hikmetleri dilden dile dolaşmaya başlamıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Yesevî'nin asla unutulmaması gereken önemli özelliği de Türk dilinin gelişmesindeki rolü olmuştur. O dönemde Arapça ve Farsça ilim dili olmasına ve kendisinin de bu dilleri çok iyi bilmesine rağmen irşad faaliyetlerinde Türk dilini özellikle tercih etmiştir. Çevresindeki Türkçe bilen ve İslâm'la yeni tanışan göçebe topluma yine onların lisanı ile hitap etmesi hem insanların İslâm'ı daha kolay hem de daha anlaşılır bir şekilde anlatmasına sebep olmuştur.

Divan-ı Hikmet adlı eserinde yer alan şiirlerin Yesevî'nin iç âleminde daha sonraki tasavvuf şiirlerinde görülen taşkınlıklar ve cezbe anında söylenmiş olmasına rağmen anlaşılması zor ifadeler olarak görülmez. Ahmet Yesevî, yerinde bir düşünüşle hikmetlerini her zaman etrafındakilerin anlayabileceği ölçüde tartarak sade bir Türkçe ile söylemiş, çoğu kez dinî-ahlâkî öğütler veren bir Müslüman din adamı hüviyetine sahip olmuştur.

2. Ahmet Yesevî'nin Türk tarihindeki önemi sadece yazmış olduğu manzumelerden ileri gelmemektedir. Onun asıl önemi, İslâmîyet'in Türkler arasında yayılmaya başladığı dönemlerde Türkler arasında ilk defa bir tasavvuf cereyanı vücuda getirerek insanlar üzerinde asırlarca hüküm sürmüş olmasından ileri gelmektedir.

Yesevîlik, Türkler arasında ve bir Türk tarafından kurulmuş ilk tasavvufî tarikattır. Başka bir ifadeyle Yesevîlik tam anlamıyla Türk yapımı bir felsefi-tasavvufi akımdır. Bu tarikat Türklüğün sadece gönül gözünü ısıtıp, ruhunu manevî zevklerle süslemekle kalmamış, Türklüğe asırlar boyu yeni hedefler ve fetihler nasip eden bir yol gösterici olarak tesirini bugüne kadar ulaştırmıştır.

Bu tarikat Türklüğün sadece gönül gözünü ışıtip, ruhunu manevî zevklerle süslemekle kalmamış, Türklüğe asırlar boyu yeni hedefler ve fetihler nasip eden bir yol gösterici olarak tesirini bugüne kadar ulaştırmıştır. Ahmet Yesevî'nin Türk yurtlarında kendinden önce ve sonra benzeri görülmedik kalıcı bir tesir bırakmasında en az "hikmet"leri kadar önemli olan bir unsur da yetiştirdiği ve Türk dünyasının dört bir tarafına gönderdiği öğrencileridir. Bu hayırlı talebeleri her yerde Ahmet Yesevî'nin ışığı doğrultusunda bir irşad faaliyeti sürdürerek bulundukları çevrede İslâm etrafında şekillenen ortak bir inancın hâkim olmasına vesile olmuşlardır. Yesevîyye tarikatı, önce Seyhun nehri havzasında Taşkent ve çevresinde yerleştikten sonra, Aral gölünün güneyindeki Harezm bölgesine yayılmış, aynı zamanda Seyhun ile Ceyhun nehrinin sınırlarını çizdiği Mâveraünnehir'de geniş bir kitleye yayılmıştır.

Hoca Ahmet Yesevî'nin Türk yurtlarında kendinden önce ve sonra benzeri görülmedik kalıcı bir tesir bırakmasında en az "hikmet"leri kadar önemli olan bir unsur da yetiştirdiği ve Türk dünyasının dört bir tarafına gönderdiği öğrencileridir. Bu önemli hâlefleri her yerde Ahmet Yesevî'nin telkinleri doğrultusunda bir irşad faaliyetini sürdürerek bulundukları çevrede İslâm etrafında şekillenen ortak bir inancın hâkim olmasına vesile olmuştur.

Yesevi, kendi adıyla anılan “Yesevîyye” tarikatının esaslarını belirlemiş ve bugün bütün dünyaya yayılmış olan Bektaşilik ve Nakşibendilik tarikatları aracılığı ile varlığını devam ettirmiştir. Yesevilik, Bektaşilik ve Nakşibendiliğin yanı sıra Anadolu'da varlığını sürdüren hemen bütün tarikatlar üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Mevlana ve Hacı Bayram Veli gibi büyük mutasavvıflar hep onun yolunu takip ettiler.

Diğer taraftan Pîr-i Türkistan'ın işareti ile yola çıkan dervişleri tarafından Horasan, Azerbaycan ve Anadolu'ya kadar ulaşmıştır. Tarihî gelişim sonucu Nakşbendiyye tarikatının daha yaygın hâle geldiği XV-XVI. yüzyıllara kadar Türkistan ve Horasan'ın hemen her yerinde hatta Keşmir'de, Kâbil'de, İstanbul'da, Temeşvar'da, Hicaz'da Yesevî dervişlerine rastlanılmış olması tarikatın etkisinin ne derece büyük olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ahmet Yesevî'nin esaslarını belirlediği Yesevîyye tarikatı, daha sonra Türkistan ve Anadolu'da gelişecek olan başta Nakşbendiyye ve Bektaşilik gibi bir çok büyük tasavvuf ekollerini de derinden etkilemiştir. Bu oluşumlar Ahmet Yesevî'nin, fikirleri doğrultusunda Anadolu'nun İslamlaşması ve İslam'ın yayılması noktasında büyük işler başarmışlardır.

Yesevilikten başta Nakşibendilik olmak üzere birçok tarikat doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmiştir. Ancak Yesevilğin Bektaşilik üzerinde derin bir etkisinin olduğu ve onun devamı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Diğer bir ifade ile Bektaşilik, Hoca Ahmet Yesevî'den gelen ikinci

büyük tarikattır. Hacı Bektaş Veli'nin Ahmet Yesevî'nin müridi olduğu hakkındaki rivayetlere XIII. asır ve daha sonraki asırlarda teşekkül etmiş olan Kühü'l-Ahbar ve Evliya Çelebi Seyehatnamesi gibi kitaplarda rastlanmaktadır. XIII. asır zarfında teşekkül ettiği görülen Bektaşî an'anesi Ahmet Yesevî hakkında birçok bilgi vermektedir.

Vilayetnâme'de Hacı Bektaş Veli (ö. 1271)'nin, Ahmet Yesevî'nin teşvikiyle Anadolu'ya geldiği onaylanmaktadır. Böyle bir kısım Bektaşî menkıbelerinde Hacı Bektaş Veli'nin, Ahmet Yesevî'nin müridi olduğu geçmekle beraber bir kısmında bir araya geldiklerine dair hiçbir rivayet bulunmamakta hatta aralarında geçtiği iddia edilen şeyh-mürîd ilişkisinin Hacı Bektaş Veli ile Ahmet Yesevî halifelerinden olan Lokman Parende arasında geçtiği gösterilmektedir.

3. Üzerinde durulması gereken bir başka nokta ise; **Yesevî sayesinde Türkler, İslâm dünyasında ve özellikle Orta Asya'da bulunan bir takım bâtil düşüncelerden korunarak Ehl-i sünnet itikadına bağlı bir İslâm geleneğini benimsemişlerdir.**

Dolayısıyla Hoca Ahmet Yesevi ve onun felsefesi Yesevilik asla heterodoks bir yapı arz etmemektedir. Bu nedenle Yesevi, Divan-ı Hikmette yer alan hikmetlerinde İslam'ın temel kaynakları olan Kur'an ve sünnetten taviz vermeyeceğini sürekli vurgulamaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi Yesevî, İslamiyeti anlatırken bu iki temel kaynağı esas almış, hikmetlerinde muhteva olarak her fırsatta Kur'an ayetleri ile peygamber hadislerinin açıklamasını yapmıştır:

Benim hikmetlerim kân-ı hadîstir (hadislerden türetilmiştir)

Kişî nasip almasa, bil habistir.

Benim hikmetlerim ferman-ı Sübhan, (Allah'ın emirleridir)

Okuyup anlasan mâna-yı Kur'an

Ahmet Yesevi hikmetlerinde sürekli Hz. Peygamber'e bağlılığını tekrarlamaktadır. Çünkü O, âlemlere rahmet olarak yaratılmıştır.

On sekiz bin âleme server olan Muhammed;

Otuz üç bin ashaba rehber olan Muhammed.

Yesevî'ye göre Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak, cennete girmek ve Hakk'ın dîdarına mazhar olmak için Hz. Peygamber'in sünnetine sıkı sıkıya bağlanmak gerekir. Yine ona göre bir insan için Hz. Peygamber'in sözleri, onu dünya ve âhiret mutluluğuna götürecek ışıklardır, prensiplerdir. Bu gerçeğe şu beyitleri ile dikkati çeker:

Sünnetlerin muhkem tutup ümmet oldum,

Yeraltına yalnız girip nurla doldum.

Aşksızların hem canı yok, hem imanı,

Resulullah sözün dedim, mana kanı,

Onlar, Ahmet Yesevî'nin şu hikmetinde sorduğu soruların doğru cevaplarını bilen ve uygulayan kişilerdir: Bu sebeple kişi, Hz. Peygamber'in peşinden gitmelidir.

Ümmet olsan, Mustafa'nın peşinde ol sen;

Dediklerini cân-u gönülden hem bil sen;

Gece ayakta, gündüzleri oruçlu ol sen;

Gerçek ümmetin rengi tıpkı saman olur.

Sünnetlerin sıkı tutup ümmet ol sen;

Gece gündüz selam verip ülfet ol sen;

Nefsi tepip mihnet erse, rahat ol sen;

Öyle âşık iki gözü giryan olur.

Hız. Peygamber'in sünnetine bağılılığını her fırsatta belirten Yesevî; ona olan sevgisini altmış üç yaşında yerin altına girerek göstermiş ve giriş sebebini şöyle dile getirmiştir:

Pîr-i muğın Hak Mustafa, şüphesiz bilin;

Nereye varsanız, vasfını diyip ululayın;

Selâm verip Mustafa'ya ümmet olun;

O sebepten altmış üçte girdim yere.

Yine Yesevî'ye göre Hz Muhammed'in hadisleri iyi öğrenilmeli ve hayata aksettirilmelidir, çünkü gerçek manada ümmet olmanın yolu budur.

Gerçek isen bu sözleri iyi bilip al,

Bu sözler seçkin ümmete tıpkı bir bal,

Münafığa uymaz bu söz, gelir melal,

Gerçek ümmetseniz işitip selam verin dostlar.

O, AllahTeala'nın ve Resulullah'ın sözüne inanmayanlara ümmet denmeyeceğini belirtmiştir. Böylelikle İslam dininin iki temel kaynağının "Kur'an-ı Kerim" ve "Hadis-i Şerifler" olduğunu vurgulamaktadır. Yine kendisini, Resulün ümmeti olarak gören fakat onun sünnetine uymayanların Hz. peygamberden bir beklentisi olmaması gerektiğini söyleyerek, o insanların, yüce divanda Resulün huzurunda rüsvay olacağını söylemiştir:

Allah Teâlâ sözüne, Resulullah sünnetine

İnanmayan ümmetine ümmet demez Muhammed.

Ümmet diye yürürsün, buyruğunu tutmazsın

Nasıl ümit tutarsın, orda sormaz Muhammed.

Müşküldür asi bende, ümmet demese orda

Rüsva olur mahşerde, Ümmet demez Muhammed.

Görülüyor ki; Ahmet Yesevî, Resulüllah'ın sünnetine gönülden bağlıydı. O, sünnete uymanın gerekliliğini sürekli vurgulamış ve Allah Resulü'nün sevgisini Allah sevgisinden sonra en üstün sevgi olarak kabul etmiştir. Ahmet Yesevî, Kur'an ve sünneti, genel hatları ile bilen, ruhu ve özü ile tanıyan, kavrayan ve bunları her şeyin üstünde tutan bir düşünürdür

Ahmet Yesevî, dizelerinde Allah'ı birleyerek zikretmek ve onunla hemhal olmak ve nihayetinde, "bir" olan Rabbinin cemalini görmek murat ettiğini şöyle dile getiriyor:

Kul huva'llâh sübhâna'llah'ı vird eylesem,

Bir ve var'ım dîdarını görür müyüm?

Baştan ayağa hasretinde dert eylesem,

Bir ve Var'ım dîdarını görür müyüm?

Yesevî, sürekli işlemiş olduğu günah ve hatalardan pişman olduğunu belirtmekte ve bu günahlarından kurtulup 'bir' olan Rabb'ini görmek istemektedir:

Göz yumup tâ açınca erişti altmış;

Bel bağlayıp kılmadım ben iyi bir iş;

Gece gündüz gamsız gezdim, hem yaz hem kış;

Bir ve Var'ım dîdarını görür müyüm?

Altmış birde utanmışım ilâhımdan;

Eyâ dostlar, çok korkarım günahımdan;

Candan geçip penah dileyim Allah'ımdan;

Bir ve Var'ım dîdarını görür müyüm?

Ömrünün kalan kısmında pişman olduğunu ve ömrünün sürekli ibadet, zikir ve iyi amelle geçirdiğini, amellerinin karşılığında Hakk'ın dîdarını gördüğünü hamd ederek şöyle anlatıyor:

Elli beşte dîdar için dilenci oldum;

Kavruldum, yandım, kül gibi yokluğa erdim;

Allah'a hamd olsun dîdar izleyip tamamlandım;

Bir ve Var'ım dîdarını görür müyüm?

Ahmet Yesevî de hikmetlerine Besmele ile başlar ve şöyle der:

Bismillah'la başlayarak hikmet söyleyip,

Taliplere inci cevher saçtım işte

Riyazeti katı çekip, kanlar yutup,

Ben defter-i sâni sözün aştım işte

Ahmet Yesevî de birçok hikmetinde Allah'a itaat etmenin gereğine vurgu yapmıştır. İnsanın gayesi Allah'a itaat etmek olmalıdır. Bu düşüncesini; beyitlerinde şu şekilde ifade etmiştir.

Taâlallah zihî ma'nî, sen yarattın cism ve canı,

Kulluk kılsam dünü günü, bana sen gereksin sen

Allah'a itaat eden ve bunda devamlı olan kimse, Hakk'ın cemalini görmeye nail olur. Mü'min olduğunu göstermen için itaat etmen ve bunda devamlı olman gerek, çünkü mü'min olmanın olmazsa olmazı itaattir. Bu devamlılığın sonunda mü'min insan, Hakk'ın cemalini görür.

Hakk'a dönüp mü'min olsan, taat kıl sen;

Taat kılan Hak dîdarını görür dostlar.

Dünya'nın kendisine ait olduğunu zanneden ve sürekli dünya malı biriktiren, hayatı boyunca hep

yemek ve içmekle meşgul olan kimse, dünyanın faniliğini unutmuştur. Bu da sadece bir ve tek olan Allah'ın, bâki olduğunu unutması anlamı taşımaktadır. İnsan, Allah'a itaat etmeyi, dünyanın nimetleri içinde kaybetmemelidir.

Dünya benim mülküm diyen sultanlara;

Âlem malını sayısız yığıp alanlara,

Yeme içme ile meşgul olanlara,

Ölüm gelse, biri meşgul olmaz imiş.

Ahmet Yesevî, kırk üçüncü hikmetini Hz. Peygamber'in hayatına ayırmış ve onu kendi üslubu ile anlatmaya çalışmıştır. Bu, onun Hz. Peygambere bağlılığının, ona olan saygı ve sevgisinin en açık göstergesidir. O, her fırsatta insanları, Hz. Peygambere bağlanmaya ve sünnetine uymaya çağırmış, hakiki ümmetin Resul'e uyanların olduğunu belirtmiştir. O şeriatin hem özüne hem şekline, Hz. Peygamber'in sünnetine mutlak bağlıdır.

Hoca Ahmed Yesevi'nin aşağıdaki Hikmetlerinden, onun gerçek dünyayı felsefi açıdan eleştirdiğini, zalim hükümdarların, zorbalık yapanların, rüşvet alanların, mal-mülk peşinde koşanların ve dini suiistimal eden kötü niyetli dindarların lanetlendiğini açıkça görebilmekteyiz:

Dünya benim diyenler,

Cihan malından alanlar,

Kerkes (Akbaba) kuşu gibi, O harama batmışlar.

Molla Müftü olanlar, Yalan dava soranlar,

Akı kara yapanlar O tamuya girmişler.

Kadı imam olanlar,

Nahak dava soranlar,

Hımar yüglüg boluban (yükölü eşek misali),

Yük altında kalmışlar.

Haram yiyen hâkimler,

Rişîşive (Rüşvet)alıp yiyenler,

Öz parmağın dişleyip, Korku içre kalmışlar.

Göröldüğü gibi bu mısralar bize meşhur İtalyan şairi Dante tarafından yazılan İlâhî Komedyâ'nın içinde yer alan "Cehennemnâme" destanındaki, "Fani dünyada kötölük eden birinin cehennemde cezalanış tasvirleri"ni hatırlatmaktadır.

4. Hoca Ahmet Yesevi'nin dini sohbetlerde bir takım enstrümanlar kullanmıştır. Dombra ve def gibi bu enstrümanlar nedeniyle Yesevi dergahında yapılan zikir ve sohbetler son

derece zevkli ve eğlenceli geçmiştir. Ne yazık ki Hoca Ahmet Yesevi'nin bütün gayretlerine rağmen Alevi-Bektaşî tarikatlarının dışında özellikle sunni yapı içinde dini sohbet esnasında müzik icrası bir tarafa diğer zamanlarda da müzikle ilgilenmek adeta günah sayılmıştır. Bu yorumlama şekli sünni İslam'ı müzikten tamamen uzaklaştırmıştır.

5. Yine **Hoca Ahmet Yesevi'nin dini ibadetler ve sohbetlerde kadın erkek Müslümanların birlikte olması gerektiğini savunmuştur.** Bu konu ile ilgili İslam alimlerinden eleştiri almış olmasına rağmen bu görüşünü muhafaza etmiştir. Kendisini eleştirmekten vazgeçmeyen alimlere bir hokka göndermiştir. Bu alimler Hoca Ahmet Yesevi tarafından kendilerine gönderilen bu hokkayı açınca adeta şok olmuşlardır. Hoca Ahmet Yesevi bir keramet göstererek bu alimlere bir ders vermek istemiştir. Zira bu hokkanın içinde bir miktar pamuk ile ateş bulunmaktadır. Bu hokka kilometrelerce uzaktan gelmesine rağmen içindeki ateş sönmemiş ve pamuk yanmamıştır. Bu kerametle Hoca Ahmet Yesevi alimlere ibadet yerlerinde kadın erkek gönül rahatlığı içinde ibadet edilebileceğini anlatmaktadır.

Divan-ı Hikmet

Hoca Ahmet Yesevi hayatı boyunca dini sohbetleri kafiyeyle bir şekilde vaaz ederek gerçekleştirmiştir. Bu vaazların konusu: Allah'ın varlığı ve birliği, Allah sevgisi, Hz. Peygamber'in ahlakı ve örnek kişiliği, dünya ve ahiret dengesi, adaletin sağlanması, insanın yetiştirilmesi ve tekamül etmesi vb. gibi temel konulardır. Bu hikmetler özlü sözlerdir. Bunlar zamanla dilden dile gönülden gönüle aktararak saklanmıştır. Daha sonra bu hikmetler toplanarak Divan-ı Hikmet kitabı ortaya çıkmıştır. Dîvân-ı Hikmet'te görülen sade bir Türkçe dili ve halkın kolaylıkla anlayabileceği bir üslupla dinî-tasavvufî konuları işleyişini Bektaşî söylemlerinde de görmekteyiz. İslâmî temel kavramların kullanılışı, Kur'an ve sünnete sarılmayı vazgeçilmez görev addetmeleri, ihlâsla ibadetlere sarılmayı salık vermeleri, günahlardan kaçınma ve tevbeyle tavsiye etmeleri gibi ortak birçok muhteva sayılabilmektedir.

Şeyh ve Müridin Özellikleri

Yesevî tarikatında şeyhliğin rükünleri:

· İlme'l-yakîn, Ayne'l-yakîn ve Hakk'a'l-yakîne ulaşma,

- İslâmî ilimlere derinliğine vukufiyet, hilm (yumuşak huyluluk), güzel bir sabır,
- Hakk'ın hoşnutluğunu kazanma gayreti,
- Gerçek ihlâs ve Allah Teâlâ'ya yaklaşma arzusu (kurbiyyet).

Yeseviyye Tarîkati'ne giren bir müridin riayete mecbur olduğu hususlar:

- Mürîd hiçbir zaman kimseyi şeyhinden üstün bilmemeli ve ona mutlak teslim olmalıdır.
- Mürîd, zeki ve idrak sahibi olmalı, bu suretle de şeyhinin rumuz ve işaretlerini anlayabilmelidir.
- Mürid, şeyhinin söz ve fiillerine razı ve ona itaatkâr olmalıdır.
- Şeyhinin bütün hizmetlerine ağır-canlı değil, çevik olmalıdır ki, şeyhinin rızası meydana gelsin. Çünkü Allah'ın rızası bunda gizlidir.
- Mürid, sözünde sadık, va'dinde sağlam olmalıdır.
- Vefalı olmalıdır.
- Bütün mal ve mülkünü, şeyhine dağıtmaya hazır olmalıdır.

- Şeyhinin sırlarını tutarak, ketum davranmalı, bunları ifşa etmekten kaçınmalıdır.
- Şeyhinin emir, teklif, va'z ve nasihatlarını göz önünde tutup, asla ihmal etmemelidir.
- Allah Teâlâ'ya ulaşmak için, şeyhi yolunda canını vermeye hazır ve onun dostuyla dost, düşmanıya düşman olmalı gerekirse bu yolda kendini köle olarak sattırabilmelidir.

Tasavvufi Merhaleler

Tasavvuf dünyasında şariat, tarikat, marifet ve hakikat şeklinde formüle edilen merhalelerin şekillenmesinde Hoca Ahmet Yesevi'nin katkısı büyüktür. Bir dergahta şeyh ve mürid bu merhalelerden bir şekilde geçmek zorundadır.

Ahmet Yesevî'nin tasavvuf anlayışı, tamamıyla dört kapı kırk makama dayanmaktadır. Çünkü o, inancını ve gönlünü burada bulmaktadır. O, bu tasavvufi düşüncesini bir eğitim sistemi olarak benimsemekte, bunu bir yaşayış tarzı ve İslam dininin hayata uyarlanması olarak kabul etmektedir. Allah'a ulaşmanın yolu bu kırk makamı geçmekle mümkün olur. Ayrıca o, Allah'a ulaşmanın yolunun dört katlı bir binadan geçtiğini ve bu binanın ilk katının şariat, ikinci katının tarikat, üçüncü katının marifet son katının ise Hakikat olduğunu ifade etmektedir.

1. Şeriatta bulunan on makam: İman etmek, ilim sahibi olmak, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek, helal kazanmak, şefkat ve merhamet sahibi olmak, ehl-i sünnet ve'l-cemaat sahibi olmak, emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'i-l münker sahibi olmak.
2. Tarikatta bulunan on makam: Tevbe etmek, Pîr'den el almak, nasihat dinlemek, yumuşak huylu olmak, mürit olmak, Havf u reca sahibi olmak, İslamın beş şartını yerine getirmek, ilâhî aşk sahibi olmak, teferrüc sahibi olmak, evliyalar yolunu seçmek.
3. Marifette bulunan on makam: edep ve haya sahibi olmak, emin olmak, sabır ve kanaat sahibi olmak, kibir ve riyadan uzak kalmak, vahdet-i vücud sahibi olmak, nefis terbiyesi,

Bir Gönül Adamı: Hoca Ahmet Yesevi

Prof. Dr. İlhan Yıldız tarafından yazıldı.

Çarşamba, 18 Şubat 2015 13:08 - Son Güncelleme Pazar, 27 Mart 2022 00:07

ene'l-Hakk sahibi olmak, tecelli kılmak, dünyayı terk-âhireti seçmek, elest meclisinde buluşmak.

4. Hakikat'ta bulunan on makam: tevazu sahibi olmak, haset ve kinden uzak kalmak, cömert olmak, kimseyi incitmemek, sır sahibi olmak, zikir ve niyaz sahibi olmak, merâtıb-ı erbaa sahibi olmak, dervişlik makamına ulaşmak, seyr-i süluk sahibi olmak, Allah'ın dîdarını görmek (Ru'yetu'llah).

(Wikipedia'nın "Hoca Ahmet Yesevi" sayfasından yararlanılmıştır. https://tr.wikipedia.org/wiki/Ahmed_Yesev%C3%AE)

Not: Bu yazı makale, köşe yazısı vs. gibi akademik bir yazı değildir. Sadece ders notu olarak kullanılmaktadır